

Õiguskantsler

Esimees Märt Rask
Riigikohus
info@riigikohus.ee

Teie

nr

Õiguskantsler 2.07.2012 nr 9-2/120887/1203188

Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses

**01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivuseaduse § 56 lg 11 koostoimes lisaga 1
Alates 01.01.2011 kehtiva riigilõivuseaduse § 57 lg 14 ja 20 koostoimes lisaga 1**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asja nr 3-4-1-13-12 raames (haldusasi nr 3-10-1173) arvamust riigilõivuseaduse (RLS) vastavusest Eesti Vabariigi põhiseadusele (Põhiseadus või PS) osas, mis nõuab haldusasjas kahju hüvitamise kaebuse ja apellatsioonkaebuse esitamiseks 639 116,48 eurot ületavalt summalt riigilõivuna 5 % summast, mille väljamõistmist taotletakse, kuid mitte rohkem kui 95 867,47 euro tasumist.

Tutvusin kohtuasja materjalidega ning **leian, et:**

- **halduskohtule kaebuse esitamise hetkel 06.05.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 regulatsioon koostoimes lisa 1 viimase lausega, mis nägi ette, et halduskohtule kahju hüvitamiseks kaebuse esitamisel tuli nõudelt 162 062 997 krooni (10 388 653,65 eurot) tasuda riigilõivu summas 1 500 000 krooni (95 867,47 eurot), oli PS § 15 lõikes 1 ettenähtud igäühe kohtusse pöördumise õigusega ja §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus ning**
- **Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamise ajal 23.01.2012 kehtinud RLS § 57 lõigete 14 ja 20 ning lisa 1 viimase lause koostoime regulatsioon, mille kohaselt tuleb kahju hüvitamiseks ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamiseks 9 924 839,90 (155 290 000 krooni) euro suuruse nõude puhul tasuda riigilõivu 95 867,47 eurot, on vastuolus PS § 24 lõikes 5 ettenähtud edasikaebeõiguse ning §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega.**

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt.

Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

I Vaidlusalused sätted

Riigilõivuseadus

Maakohtule hagi esitamise ajal 06.05.2010 kehtinud redaktsioon

„§ 56. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

[---]

(11) Halduskohtule kahju hüvitamiseks või alusetu rikastumise teel saadu tagastamiseks kaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu 5 protsenti summast, mille väljamõistmist taotletakse, või vara väärtusest, mille tagastamiseks kohustamist taotletakse, kuid mitte alla 250 krooni ja mitte rohkem kui sama suure hagi hinnaga hagi esitamisel tsiviilkohtumenetluses.

(RK s 10.12.2008 jõust.01.01.2009 - [RT I 2008, 59, 330](#); Riigikohtu Üldkogu o 29.11.2011 Nr. 22 jõust. 29.11.2011 - [RT I, 05.12.2011, 1](#), Riigikohtu üldkogu otsus tunnistab, et riigilõivuseaduse §; [56 lõige 11](#) koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis), mis nägid ette, et halduskohtule kahju hüvitamiseks kaebuse esitamisel tuli nõudelt 2 500 000 kuni 3 000 000 krooni tasuda riigilõivu summas 130 000 krooni, olid põhiseadusega vastuolus)

[---]

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST TSIVIILKOHTUMENETLUSES (KROONIDES)“

Tsiviilasja hinna puhul üle 10 000 000 krooni on riigilõivu täismäär 3 protsenti tsiviilasja hinnast, kuid mitte rohkem kui 1 500 000 krooni.“

Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamise ajal 23.01.2012 kehtinud redaktsioon

„§ 57. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

[---]

(14) Halduskohtule kahju hüvitamiseks või alusetu rikastumise teel saadu tagastamiseks kaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu 5 protsenti summast, mille väljamõistmist taotletakse, või vara väärtusest, mille tagastamiseks kohustamist taotletakse, kuid mitte alla 15,97 euro ja mitte rohkem kui sama suure hagi hinnaga hagi esitamisel tsiviilkohtumenetluses.

[---]

(20) Halduskohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda kaebuse esialgsel esitamisel halduskohtule, arvestades apellatsioonkaebuse ulatust.

[---]

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST TSIVIILKOHTUMENETLUSES“

Tsiviilasja hinna puhul üle 639 116,48 euro on riigilõivu täismäär 3 protsenti tsiviilasja hinnast, kuid mitte rohkem kui 95 867,47 eurot.

[\[RT I, 16.05.2012, 3](#) - jõust. 07.05.2012 - Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnistab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 30.12.2011, 4) § 57 lõiked 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 63 911 eurot 64 senti kuni 95 867 eurot 47 senti tuleb apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu

5432 eurot 49 senti, ja osas, milles tsiviilasjas hinnaga 191 734 eurot 94 senti kuni 223 690 eurot 76 senti tuleb apellatsioonkaebuselt tasuta riigilõivu 9267 eurot 18 senti.]

[[RT I, 25.06.2012, 1](#) - jõust. 20.06.2012 - Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnistab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 02.03.2012, 5) § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 447 381 eurot 53 senti kuni 511 293 eurot 18 senti tuleb hagiavalduselt tasuta riigilõivu 16 617 eurot 2 senti]

[[RT I, 25.06.2012, 2](#) - jõust. 20.06.2012 - Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnistab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I, 23.03.2011, 1; RT I, 02.03.2012, 5) § 57 lg 1 koostoimes lisa 1 viimase lausega osas, milles tsiviilasjas hinna puhul üle 639 116 euro 48 senti tuleb hagiavalduselt tasuta riigilõivu 3% tsiviilasja hinnast, kuid mitte rohkem kui 95 867 eurot 47 senti.]“

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavus – vaidlusaluse sätte asjassepuutuvus

1. Tallinna Ringkonnakohtu arvates on asjassepuutuvateks säteteks 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 koostoimes lisaga 1 ning alates 01.01.2011 kehtiv RLS § 57 lg-d 14 ja 20 koostoimes lisaga 1, mis näevad ette riigilõivu määrad haldusasjas kahju hüvitamise nõude ning apellatsioonkaebuse esitamiseks.

2. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema põhivaidluse lahendamisel asjassepuutuv. Piirav või kohustav norm on asjassepuutuv siis, kui kohus peaks asja lahendades otsustama selle kehtetuse korral teisiti kui selle kehtivuse korral.

3. Kohtuasja sisust nähtuvalt tulenes esimese astme halduskohtus konkreetset juhul 95 867,47 euro suuruse riigilõivu tasumise kohustus 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 ja lisa 1 viimase lause koostoime regulatsioonist, mis määras, kui suurt riigilõivu tuli maksta üle 639 116,48 euro maksva kahju hüvitamise nõude esitamiseks. Halduskohtu otsuse ringkonnakohtus vaidlustamiseks nõutav riigilõivu määr tuleneb RLS § 57 lg-te 14 ja 20 ning lisa 1 viimase lause koostoime regulatsioonist. Kui nimetatud normid oleksid Põhiseadusele mittevastavad, kaebuselt apellatsioonkaebuselt 95 867,47 euro suurust riigilõivu tasuta ei tuleks.

4. Seega on praegusel juhul **asjassepuutuvad sätted halduskohtule kaebuse esitamise hetkel 06.05.2010 kehtinud RLS § 56 § 11 regulatsioon koostoimes lisa 1 viimase lausega ning apellatsioonkaebuse esitamise ajal 23.01.2012 kehtinud RLS § 57 lõigete 14 ja 20 ning lisa 1 viimase lause koostoime regulatsioon** osas, milles nähakse ette kohustus tasuta kahju hüvitamise nõude esitamiseks suuruses üle 639 116,48 euro riigilõivu 5 % summast, mille väljamõistmist taotletakse, kuid mitte rohkem kui 95 867,47 eurot.

5. Tallinna Ringkonnakohtus algatas põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 9 lg 1 järgi. Lisaks määras kohus tasuta tuleva kohtu hinnangul põhiseaduspärase riigilõivu 11 040,74 eurot kummagi kohtuastme jaoks ehk kokku 22 081,48 eurot. Kohus lähtus riigilõivu suurust kindlaks määrates Riigikohtu varasematest

juhistest arvestada 2008. aastal kehtinud lõivumäärasid või riigilõivu tabelijärgse maksimumlõivuni (lähima regulatsiooni põhimõte).¹

6. Riigikohus on varasemalt selgitanud, et selline kohtu tegevus on õigustatud vajadusest tagada menetlus mõistliku aja jooksul ja võimaldada kohtuasja edasi menetleda ning jõuda ka põhimenetluses sisulise lõpplahendini. Samas on Riigikohus möönnud, et kuigi olukord, kus kaebuselt pole enne menetlusse võtmist riigilõivu tasutud, on ületatav, tuleks seda siiski vältida, kuna see ei taga menetlusosalisele mh selgust selles, kui palju on vaja kaebuse esitamisel riigilõivu maksta, ja ei võimalda sellest tulenevalt otsustada, kas loobuda kaebuse esitamisest või mitte.²

7. Eelmises lõigus nimetatud Riigikohtu konservatiivset seisukohta ei toeta siiski viimase aja kohtupraktika, kus madalama astme kohtud on samaaegselt seaduse põhiseaduslikkuse järelevalve algatamisega ise määranud nende hinnangul põhiseaduspärase suurusega riigilõivu määra ja seda enne Riigikohtu lõplikku seisukohta³. **Minu hinnangul on selline kohtupraktika kaugenenud seadusandja määratletud põhimõttest, mille kohaselt on riigilõivu suurus küll kohtumenetluse käigus korrigeeritav, kuid selle nõudmine ja tasumine enne asja sisulist lahendamist seadusandja määratud suuruses (PS § 113) on seaduse absoluutne nõue ja sellisena menetlusosalistele ettenähtav ning nende võrdset kohtlemist tagav.**⁴ Seejuures tuleb nõuda Põhiseadusega kooskõlas oleva riigilõivusumma tasumist. Pean võimalikuks lahendust, kus konkreetse juhtumi väga suurt riigilõivu arvestades võib Riigikohus leida, et ka 2008. aastal kehtinud riigilõivu määr või ka nn lähima regulatsiooni põhimõte ei ole piisav ja kohane põhiseaduspärase riigilõivu määramiseks (või siis leida, et riigilõivu suurus on siiski põhiseaduspärane). Samuti võib Riigikohus arvestada ka seadusandja 06.06.2012 vastu võetud (ja 01.07.2012 jõustunud) uuendatud riigilõivu määrasid (mille suurus oleks konkreetse kohtuasja asjaoludel vaid 750 eurot, ja seda nii halduskohtusse pöördumisel kui ka apellatsioonkaebuse esitamisel).⁵

8. Kohtupraktikast nähtuvalt on esimese ja teise astme kohtud asunud seadusandja asemel ise sisustama PS §-s 113 nimetatud riigilõivu olemust ja suurust, lähtudes seejuures mitte ühtselt lähenemisest ja põhimõttest⁶, vaid iga kohtu enda seisukohast ja hinnangust ehk oma siseveendumusest (konkreetsel juhul taotles apellant tema hinnangul põhiseaduspäraseks riigilõivu määraks 4 425 eurot, kuid ringkonnakohus määras selleks 11 040,74 eurot). Selline kohtupraktika võib omakorda kaasa tuua kohtusse pöördujate ebavõrdse kohtlemise ehk erineva ulatusega PS § 15 lg 1 või § 24 lg 5 põhiõiguse riive.⁷ Samuti ei ole kohtu tegevus tervikuna kohtusse pöörduja jaoks ettenähtav ega –ennustatav.

¹ Tallinna Ringkonnakohtu 12.06.2012 määruse 3-10-1173 p 23.

² RKPJKo 01.11.2011 [3-4-1-17-11](#), p 18.

³ Nt Tallinna Ringkonnakohtu 09.03.2012 määrus 2-08-11197, Tallinna Ringkonnakohtu 09.06.2011 määrus 2-08-91997, Tallinna Ringkonnakohtu 19.04.2012 määrus 2-11-42142.

⁴ Välja arvatud riigilõivuseaduses ettenähtud lõivu tasumisest vabastamise juhud.

⁵ Alates 01.07.2012 jõustunud [riigilõivuseaduse](#) muudatused: „§ 57¹. Halduskohtumenetluse toimingud [---] (2) Halduskohtule kahju hüvitamiseks või alusetu rikastumise teel saadu tagastamiseks kaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu kolm protsenti summast, mille väljamõistmist taotletakse, või vara väärtusest, mille tagastamiseks kohustamist taotletakse, kuid mitte alla 15 euro ja mitte üle 750 euro. [---] (7) Halduskohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda kaebuse esialgsel esitamisel halduskohtule, arvestades apellatsioonkaebuse ulatust.“

⁶ Lisaks konkreetsel juhul kohtu valitud nn lähima või sarnase regulatsiooni põhimõttele on kohtud lähtunud ka RKÜKo 21.11.2011 [3-3-1-22-11](#), p 34 ja 06.03.2012 [3-2-1-67-11](#), p 29 seisukohast, mille kohaselt on riigilõivumäära Põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamise ja normi kohaldamisega tekkivat lünka võimalik täita kuni 31.12.2008 kehtinud riigilõivumäärade kohaldamisega.

⁷ Nt määras Tallinna Ringkonnakohus 09.03.2012 oma määrusega 2-08-11197 216,521,61 eurot maksva apellatsioonkaebuse hinna puhul riigilõivuks 5096,95 ning 87 646,52 eurot maksva apellatsioonkaebuse hinna puhul

9. Juhin tähelepanu sellele, et Riigikohus on juba varem (29.11.2011) oma otsuses [3-3-1-22-11](#) andnud hinnangu kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 ja lisa 1 koostoime regulatsiooni kohta, kusjuures toona oli tasuda tuleva riigilõivu suurus tunduvalt väiksem kui konkreetse kohtuasja puhul (toona 8333,33 eurot ehk 130 000 krooni, praegusel juhul 95 867,47 eurot ehk 1 500 000 krooni). Peale riigilõivumäära põhiseadusevastaseks tunnistamist määras Riigikohus toona põhiseaduspäraseks riigilõivu suuruseks 4425,88 eurot (69 250 krooni). Tegemist oli kuni 31.12.2008 kehtinud riigilõivuseaduse alusel arvatud määraga, mis tagas Riigikohtu hinnangul halduskohtus kahju hüvitamise asjades nii õigusemõistmise kulude kandmise kui menetlusökoonomia eesmärgi, ja oli samal ajal kahju hüvitamise asjades nende eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne abinõu (otsuse p 34). Käesoleva konkreetse kohtuasja raames leidis aga Tallinna Ringkonnakohus oma 12.06.2012 määruses 3-10-1173, et nii õigusemõistmise kulude kandmise kui menetlusökoonomia eesmärgi saavutamiseks on proportsionaalne mitte Riigikohtu 29.11.2011 otsuses arvatud ja määratud 4425,88 eurot, vaid 11 040,74 eurot. Kohus jättis konkreetsele riigilõivu numbrilisele summale siiski põhjenduse esitamata, mistõttu ei selgu lahendist, milline on summa lauseks olev kohtuasja eeldatav kulu ning milline on proportsionaalne piirang menetlusökoonomia saavutamiseks.

10. Pean antud küsimusele tähelepanu juhtimist oluliseks, kuna lisaks sellele, et riigilõiv kujutab endast riivet kohtusse pöördumise õigusele, kaasneb sellega ka riive omandiõigusele, ettevõtlusvabadusele ja muude õiguste või vabaduste kasutamisele (kõrge riigilõivu tasumisel väheneb võimalus muuks tegevuseks). Nii võib kõrge lõivu tasumise kohustus mõjutada vahetult ja intensiivselt äriühingu tegevust; selle tasumise kohustus võib kaasa tuua nii äriühingu majandusraskustesse sattumise või lausa lõpetamise. Ka konkreetsel juhul rõhutas apellant oma 14.02.2012 taotluse punktis 4 kohtule, et ülisuure riigilõivu tasumine mõjub kahjulikult ettevõtja likviidsete varade seisule, ning et likviidsus ja võime täita oma jooksvaid kohustusi on ettevõtja seisukohalt äärmiselt oluline ja kõrge riigilõivu tasumine raskendab oluliselt ettevõtte majanduslikku olukorda.

11. Nii mõistan küll kujunenud kohtupraktika menetlusökonomilist kaalutlust jätkata kohtumenetlust põhiseaduslikkuse järelevalve algatamisele vaatamata, kuid ei pea probleemivabaks madalama astme kohtute väljakujunenud praktikat määrata enne Riigikohtu vastavat otsust nende hinnangul (ehk suvast lähtuvalt) põhiseaduspärase suurusega riigilõiv.

12. Pean kohaseks, kui Riigikohus annab *obiter dictumi* korras madalama astme kohtutele üheselt tõlgendatavad ja konkreetsed juhised põhiseaduspärase suurusega riigilõivu määramiseks olukorras, kus kas Riigikohus on tunnistanud konkreetse riigilõivu põhiseadusvastaseks või juhuks, kui madalama astme kohus soovib menetlusökonomilisel kaalutlusel jätkata kohtuasja lahendamist põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamisele vaatamata ja tuleks määrata põhiseaduspärase suurusega riigilõiv. Samuti peaks iga põhiseadusevastaseks tunnistatud riigilõivu juhtum olema ühtlasi suunatud seadusandjale.

riigilõivuks 2860,05 eurot (vrld käesoleval juhul määras halduskohus 575 204,83 eurose kaebuse puhul riigilõivu suuruseks vaid 1000 eurot); Tallinna Ringkonnakohus määras 09.06.2011 määrusega 2-08-91997 2 219 738,86 eurot maksva apellatsioonkaebuse hinna puhul riigilõivu suuruseks 19 173,49 eurot ning 19.04.2012 määrusega 2-11-42142 1 000 000 eurose apellatsioonkaebuse hinna puhul riigilõivu suuruseks 19 173,49 eurot. Väljatoomist väärrib ka Tallinna Ringkonnakohtu 12.06.2012 määrus 2-10-4395, milles jäeti Riigikohtu 12.04.2011 [3-2-1-62-10](#) otsuse kaalutlustel kohaldamata kehtiva RLS § 57 lg 1, lg 22 ja lisa 1 viimase lause, kuid ei algatatud normi põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust; ning määrati põhiseaduspäraseks lõivu suuruseks 19 173,49 eurot.

2. Riigilõivu määra ettenägeva regulatsiooni vastavus Põhiseadusele

13. Õigusnormi Põhiseadusele vastavuse kontroll on põhjendatud juhul, kui Põhiseadusega oli/on vastuolus riigilõivuseaduse regulatsioon osas, mille kohaselt on kohtusse pöördumisel kahju hüvitamise nõudes üle 639 116,48 euro riigilõivu määr 5 % nõude suurusest, kuid mitte rohkem kui 95 867,47 eurot.

14. Mis puudutab 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 ning lisa 1 viimase lause regulatsiooni Põhiseadusele vastavust, siis meenutan, et asusin oma 16.08.2011 arvamuses Riigikohtule nr [9-2/111078/1104119](#) seisukohale, et RLS § 56 lg 11 ning lisa 1 viimane lause (01.01.2009–31.12.2010 kehtinud redaktsioonis) nende koostoimes oli PS §-dega 15 ja 11 vastuolus osas, mille alusel tuli halduskohtule kahju hüvitamise nõude esitamiseks summas 2 784 489 krooni (178 492,88 eurot) tasuta riigilõivu summas 130 000 krooni (8333,33 eurot). Samuti asusin oma 31.05.2012 arvamuses Riigikohtule nr [9-2/120762/1202622](#) seisukohale, et Põhiseadusega on vastuolus ka RLS § 57 lg 14 ja lisa 1 koostoime regulatsioon, mille kohaselt tuleb kuni 575 204,83 eurot maksva kahju hüvitamise nõude puhul (konkreetsel kohtuasja puhul nõude suurus 520 816,66 eurot) tasuta riigilõivu 17 895,26 eurot.

15. Kuna käesoleval juhul on tegemist eelmises lõigus nimetatutega võrreldes märkimisväärselt suurema riigilõivumääraga (95 867,47 eurot), ei pea ma vajalikuks 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 ja lisa 1 viimase lause Põhiseadusele vastavuse kohta eraldi analüüsi esitada, vaid leian, et minu viidatud arvamustes esitatud käsitlused ja seisukohad laienevad ka käesolevale juhule.

16. Leian, et halduskohtule kaebuse esitamise hetkel 06.05.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 regulatsioon koostoimes lisa 1 viimase lausega, mis nägi ette, et halduskohtule kahju hüvitamiseks kaebuse esitamisel tuli nõudelt 162 062 997 krooni (10 388 653,65 eurot) tasuta riigilõivu summas 1 500 000 krooni (95 867,47 eurot), oli PS § 15 lõikes 1 ettenähtud igapäevane kohtusse pöördumise õigusega ja §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus.

17. Mis puudutab RLS § 57 lg-te 14, 20 ning lisa 1 viimase lause regulatsiooni Põhiseadusele vastavust, siis meenutan, et asusin oma 16.08.2011 arvamuses Riigikohtule nr [9-2/111081/1104121](#) seisukohale, et kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 ja 18 koostoimes kehtinud regulatsioon oli PS § 24 lõikega 5 ja §-ga 11 vastuolus osas, mille alusel tuli halduskohtule apellatsioonkaebuse esitamiseks nõude suuruses 686 157 krooni tasuta riigilõivu summas 34 307,85 krooni. Leidsin, et antud summat võib pidada avaliku võimu tegevuse õiguspärasuse kontrollimisel märkimisväärseks, seda ka juriidiliste isikute jaoks ning iseäranis apellatsiooniastme kohtusse pöördumisel, mil tuleb tasuta halduskohtusse pöördumisel nõutud riigilõivu samas suuruses teist korda.

18. Kuna käesoleval juhul on tegemist eelmises lõigus nimetatutega võrreldes märkimisväärselt suurema riigilõivumääraga (95 867,47 eurot), ei pea ma vajalikuks § 57 lg-te 14, 20 ning lisa 1 viimase lause Põhiseadusele vastavuse kohta eraldi analüüsi esitada, vaid leian, et minu viidatud arvamuses esitatud käsitlused ja seisukohad laienevad ka käesolevale juhule.

19. Leian, et Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamise ajal 23.01.2012 kehtinud RLS § 57 lõigete 14 ja 20 ning lisa 1 viimase lause koostoime regulatsioon, mille kohaselt tuleb kahju hüvitamiseks ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamiseks 9 924 839,90 (155 290 000 krooni) euro suuruse nõude puhul tasuta riigilõivu 95 867,47

eurot, on vastuolus PS § 24 lõikes 5 ettenähtud edasikaebeõiguse ning §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega.

20. Märgin täiendavalt, et minu hinnangul ei ole põhiseaduspärase suurusega ka Tallinna Ringkonnakohtu 12.06.2012 määrusega 3-10-1173 apellandile ettenähtud riigilõivu suurused 2 x 11 040,74 eurot. Mis puudutab halduskohtusse pöördumisel nõutavat riigilõivumäära, siis peaks see vastama 06.05.2010 (halduskohtusse pöördumise aeg) Eesti majanduslikule olukorrale ning olema üksnes minimaalses suurusega, mis a) soodustaks menetlusökonomia saavutamist ning Riigikohtu varasematest juhistest tulenevalt b) kataks ka osaliselt õigusemõistmise kulud (pean seda alust riigilõivu suuruse arvutamisel iseäranis just halduskohtu puhul siiski probleemseks). Juhul, kui otsustatakse määrata siiski Riigikohtu 29.11.2011 otsuses [3-3-1-22-11](#) (milles Riigikohus andis hinnangu 2010. a kehtinud riigilõivu suurusele) ettenähtud 4425,88 eurost suurem riigilõiv, siis tuleks seda minu hinnangul ka põhjendada (vt ka [eriarvamust](#) toonasele otsusele). Mis puudutab apellatsioonkaebuse esitamiseks nõutavat riigilõivumäära, siis tuleks selle suurust määrates lähtuda 23.01.2012 (apellatsioonkaebuse esitamine) ja ka tänasest seisust, sh seadusandja hinnangust kaasaja oludele vastava lõivu suurusele (alates 01.07.2012 oleks riigilõiv sarnasel juhul 750 eurot (vt kirja p 7).

21. Oma varasemaid arvamusi riigilõivude teemal kokkuvõtvalt märgin, et:

- kuna PS § 15 lg 1 lauses 1 sisalduva kohtusse pöördumise õiguse näol on tegemist ühe Põhiseadusega kõrgeimat kaitset vajava õigusega, saab selle kasutamist piirata üksnes mõni teine sama tasandi õigus või Põhiseaduse järku väärtus. See põhimõte on eriliselt oluline avaliku võimu tegevuse õiguspärasuse kontrollimisel. Seetõttu pean selle õiguse piiramist lubatavaks üksnes menetlusökonomia eesmärgil;
- kuna PS § 24 lõikes 5 sätestatud edasikaebeõigust võib pidada PS § 15 lõikes 1 ja § 24 lõikes 5 sisalduva kompleksse põhiõiguse – õigusliku konflikti kohtuliku lahendamise õiguse – allsüsteemiks, siis on ka edasikaebeõiguse piiramine lubatav üksnes väga kaalukal põhjusel ning muud ratsionaalsena tunduvad põhjused, eesmärgid ja kaalutlused kohtusse pöördumise õiguse piiramist õigustada ei saa;
- riigilõiv on üksnes üks komponent paljudest sujuva kohtumenetluse saavutamisel;
- riigilõiv võib olemuslikult olla üksnes piirang, mitte aga takistus kohtusse pöördumisel;
- kuna riigilõiv on põhiõiguse piirang, siis peab selle igakordne suurus olema proportsionaalne ja majanduslikult põhjendatud; seejuures on riigilõivu menetlusökonomia saavutamise osa teatud ulatuses hinnanguline, kuid vähemalt numbri suurusjärgu ulatuses peaks olema võimalik selle põhjendatust aimata;
- riigilõivu suuruse määratlemisel 2012. aastal võib 2008. aasta seisuga või nn lähima regulatsiooni põhimõttega võrreldes olla kohasem arvestada Riigikogus 06.06.2012 vastu võetud ja 01.07.2012 jõustunud uuendatud riigilõivu määrasid, mille suurused peaksid vastama kaasaja Eesti ühiskonna ja majanduse oludele (vt ka PS § 113);
- riigilõivuna 95 867,47 euro tasumise nõue riivab samaaegselt ka muude põhiõiguste ja – vabaduste kasutamist (nt omandiõigust ja ettevõtlusvabadust), mistõttu on riive ka nende kasutamisele intensiivne;
- riigilõiv 95 867,47 eurot on ülemäära intensiivne piirang kohtusse pöördumiseks.

Leian, et:

- **halduskohtule kaebuse esitamise hetkel 06.05.2010 kehtinud RLS § 56 lg 11 regulatsioon koostoimes lisa 1 viimase lausega, mis nägi ette, et halduskohtule kahju hüvitamiseks kaebuse esitamisel tuli nõudelt 162 062 997 krooni (10 388 653,65 eurot)**

tasuda riigilõivu summas 1 500 000 krooni (95 867,47 eurot), oli vastuolus PS § 15 lõikes 1 ettenähtud igäühe kohtusse pöördumise õigusega ja §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega ning

- Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamise ajal 23.01.2012 kehtinud RLS § 57 lõigete 14 ja 20 ning lisa 1 viimase lause koostoime regulatsioon, mille kohaselt tuleb kahju hüvitamiseks ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse esitamiseks 9 924 839,90 (155 290 000 krooni) euro suuruse nõude puhul tasuda riigilõivu 95 867,47 eurot, on vastuolus PS § 24 lõikes 5 ettenähtud edasikaebeõiguse ning §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder